

Rapport

Nederlanders over de Europese Unie

Onderzoek in opdracht van European Conservatives and Reformists (ECR)
April 2022

Colofon

I&O Research

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/065

Datum

april 2022

Auteurs

Wietse van Engeland
Asher van der Schelde
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Nederlanders over taken van de EU	6
1.1	Scepsis over overdragen bevoegdheden aan EU	6
1.2	Substantiële minderheid voor Europees leger	7
1.3	Meerderheid: klimaatverandering Europees aanpakken	8
2	Mogelijke veranderingen van de EU	10
2.1	Merendeel onbekend met Conferentie over de Toekomst van Europa	10
2.2	Deelnemen aan een burgerpanel over de EU?	12
2.3	Transnationale kieslijsten	14
3	Onderzoeksverantwoording	15

Nederlanders: EU is er voor urgente, overstijgende vragen

Nederlanders zijn relatief tevreden over wat de instellingen van de Europese Unie doen en de EU geniet op dit moment meer vertrouwen dan de Nederlandse overheid. Zo bleek uit twee recente I&O-onderzoeken. Men is er echter (overwegend) niet voor dat de EU extra bevoegdheden krijgt (21 procent wel, 43 procent niet, de rest is neutraal of weet het niet). Nederlanders lijken het subsidiariteitsbeginsel aan te hangen: neem beslissingen zo dicht mogelijk bij de burger, als het beter nationaal kan, doe het dan niet Europees. De EU moet zich van een meerderheid bijvoorbeeld niet bezig houden met de hoogte van het minimumloon of het innen van belastingen. Ook vinden de meesten dat Nederland zelf moet kunnen bepalen uit welke landen asielzoekers worden toegelaten. Voor transnationale kieslijsten bestaat weinig enthousiasme. Wel zouden Nederlanders graag een grotere rol voor de EU zien als het gaat om urgente, grensoverschrijdende kwesties als het bestrijden van klimaatverandering of Europese veiligheid. Dit blijkt uit onderzoek van I&O Research in opdracht van European Conservatives and Reformists (ECR) onder 2.403 Nederlanders van 18 jaar of ouder.

Geen draagvlak voor verruiming EU-bevoegdheden op economisch gebied

Er lijkt voor een toename van EU-bevoegdheden op economisch en financieel gebied geen draagvlak te zijn:

- Per saldo vinden Nederlanders dat de EU niet over het vaststellen van het minimumloon moet gaan (43% is hier tegen; 30% voor).
- Ruim zes op de tien (63%) vinden *niet* dat de EU rechtstreeks belastingen van burgers mag innen. Eén op de tien vindt van wel.
- De helft (52%) van de Nederlanders vindt *niet* dat EU-landen andere lidstaten waarvan de staatsschuld onhoudbaar is financieel te hulp moeten schieten. Slechts een klein deel (17%) is hier voorstander van.

(Enig) draagvlak voor sterkere rol EU op gebied defensie

- Op het gebied van defensie zien Nederlanders naar verhouding wel een grotere rol voor de EU weggelegd. Bijna de helft, 45 procent, vindt dat er een Europees leger gevormd zou moeten worden, 28 procent is hierop tegen.
- Meer dan de helft (55%) vindt dat Nederland zelf moet kunnen bepalen uit welke landen asielzoekers worden toegelaten.
- Over de invoering van een Europese grondwet en de handhaving van het vetorecht zijn de meningen verdeeld: ongeveer een derde is hiervoor en drie op de tien zijn hierop tegen.

EU wel dé overheid om klimaatverandering tegen te gaan

Van alle Nederlanders maakt bijna driekwart, 72 procent, zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen en klimaatverandering. We vroegen Nederlanders wie volgens hen hoofdverantwoordelijk is om klimaatverandering tegen te gaan: de EU of de Nederlandse overheid. Ruim de helft, 55 procent, wijst hiervoor naar de Europese Unie en een vijfde naar de Nederlandse overheid.¹ Een meerderheid ziet de EU dus als de aangewezen speler om dit probleem op te pakken, maar dit is wel een kleiner deel dan in januari van dit jaar. Toen zag twee derde de EU nog als hoofverantwoordelijke.

¹ In totaal vindt de helft van de Nederlanders dat het kabinet Rutte IV méér moet doen om klimaatverandering tegen te gaan. Bron: nog niet gepubliceerd onderzoek over hoe Nederlanders denken over het klimaat. De link naar het onderzoek wordt in de definitieve versie van de rapportage opgenomen.

Weinig enthousiasme voor transnationale kieslijsten

Nu is het zo dat we voor de verkiezingen voor het Europees Parlement stemmen op nationale partijen. In Nederland kunnen kiezers dus op Nederlandse partijen stemmen. Er ligt een voorstel om naast nationale ook transnationale lijsten in te voeren.

Een kwart (23%) van de Nederlanders vindt de transnationale kieslijsten een goed plan, een derde vindt het een slecht plan. Voor 19 procent is het plan acceptabel mits er een Nederlander via de transnationale lijst wordt verkozen.

Aan de rechterkant van het politieke spectrum is de weerstand tegen dit plan het grootst. Een meerderheid van de SGP- (57%) en JA21-kiezers (56%) vindt het een slecht plan. Kiezers van Volt, D66 en GroenLinks zijn naar verhouding het meest positief over het plan, maar ook onder deze kiezersgroepen is er geen meerderheid die het voorstel zonder meer, een goed plan vindt.

Conferentie over de Toekomst van Europa onbekend bij Nederlanders

In mei 2021 is de Conferentie over de Toekomst van Europa gestart. Aan respondenten werd de volgende tekst getoond:

De Conferentie over de Toekomst van Europa ging van start op 9 mei 2021. De bedoeling was om een debat te lanceren over de Toekomst van de Europese Unie. Hiervoor werd een digitaal platform opgericht waarin alle burgers hun ideeën konden lanceren. Daarnaast werden er Nationale Burgerpanels in alle EU-landen georganiseerd. Er werd een Europees burgerpanel van 800 (willekeurig gekozen) burgers samengesteld die debatteerden over de Europese Unie.

Driekwart (76%) van de Nederlanders heeft hier nog nooit van gehoord; in totaal weet drie procent wat deze Conferentie is. De rest (21%) heeft iets van de Conferentie gehoord maar weet niet precies wat het is.

Vier op tien Nederlanders (42%) staan positief tegenover deelname aan een dergelijk burgerpanel. Eén op zeven (14%) zegt 'zeker wel' mee te doen als ze de vraag zouden krijgen; dit is doorgaans een redelijke voorspeller van gedrag. Bijna de helft (47%) zou dit (zeker of waarschijnlijk) niet doen, waarvan 20 procent zeker niet.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 8 tot maandag 11 april. In totaal werkten 2.403 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=2.184) is afkomstig het I&O Research Panel, 219 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond. Respondenten werden er niet van op de hoogte gesteld dat het onderzoek in opdracht van ECR, de fractie van de Europese Conservatieven en Hervormers in het Europees Parlement, werd uitgevoerd.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

1 Nederlanders over taken van de EU

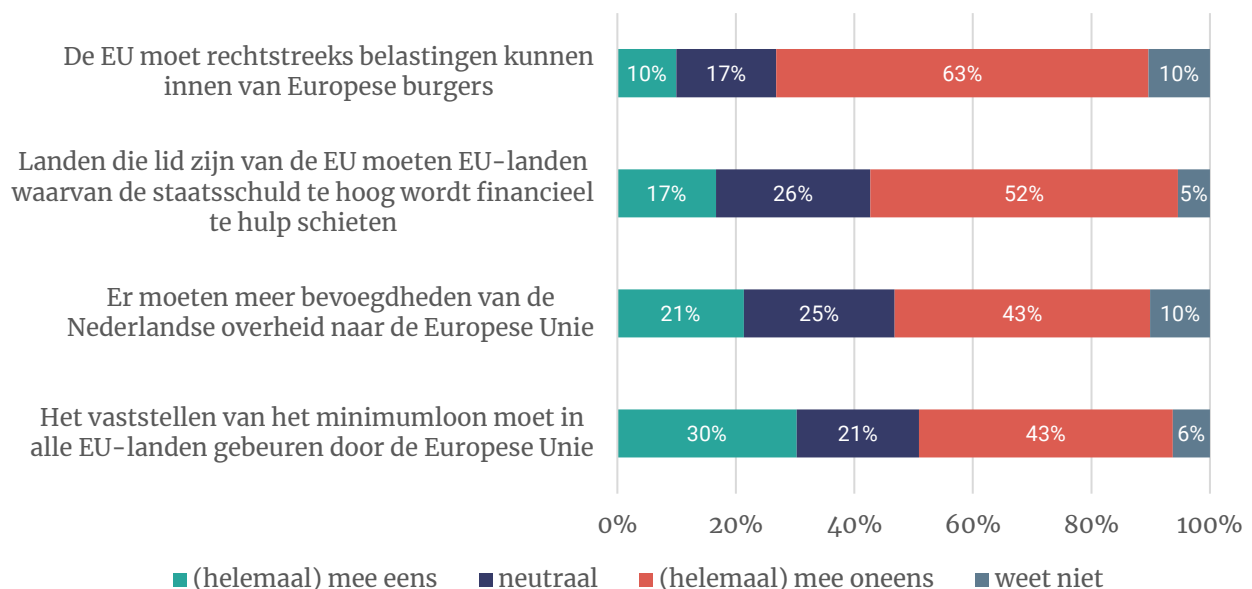
1.1 Sceptis over overdragen bevoegdheden aan EU

Aan Nederlanders legden we een aantal stellingen over de Europese Unie voor. In het algemeen zijn Nederlanders niet uitgesproken voorstander van extra bevoegdheden voor de EU: een minderheid van 21 procent is van mening dat er meer bevoegdheden van de Nederlandse overheid naar de Europese Unie moeten, 43 procent vindt van niet. Nederlanders lijken daarentegen voor urgente en grensoverschrijdende kwesties die hen raken, zoals klimaatverandering of Europese veiligheid, wel een rol voor de EU te zien.

Op een aantal gebieden vinden Nederlanders dat met name de nationale overheid, en niet de EU, daar de regie moet voeren. Per saldo vinden meer Nederlanders dat de EU *niet* over het vaststellen van het minimumloon moet gaan (43% is hier tegen; 30% voor). Verder lijkt er voor een toename van EU-bevoegdheden op monetair gebied geen draagvlak te zijn:

- Ruim zes op de tien (63%) vindt *niet* dat de EU rechtstreeks belastingen van burgers mag innen. Eén op de tien vindt van wel, vaker kiezers van D66 (22%). GroenLinks (20%) en Volt (26%).
- De helft (52%) van de Nederlanders vindt niet dat dat EU-landen andere lidstaten waarvan de staatsschuld onhoudbaar is financieel te hulp moeten schieten. Slechts een klein deel (17%) vindt van wel.

Figuur 1.1 - In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

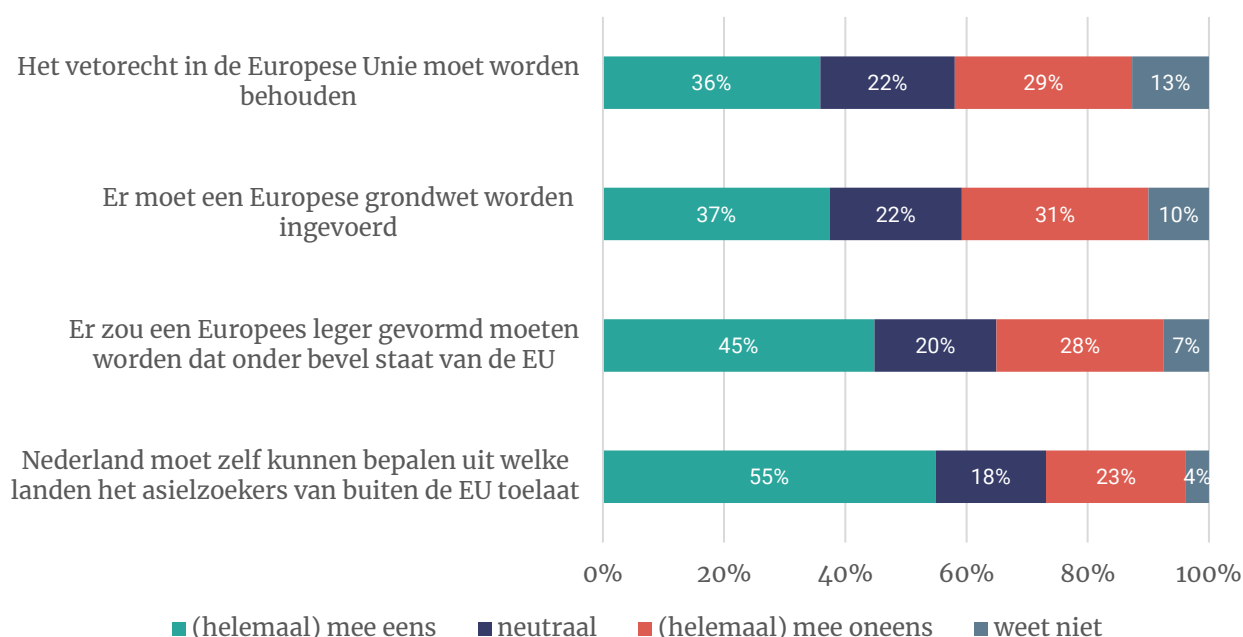
1.2 Substantiële minderheid voor Europees leger

Meer dan de helft (55%) dat Nederland zelf moet kunnen bepalen uit welke landen asielzoekers worden toegelaten.

Op het gebied van defensie zien Nederlanders naar verhouding wel een grotere rol voor de EU weggelegd. Bijna de helft, 45 procent, vindt dat er een Europees leger gevormd zou moeten worden en 28 procent is hierop tegen. Vooral kiezers van D66 (64%) en Volt (70%) vinden dit, maar ook een meerderheid van de VVD-kiezers (54%) en PvdA-kiezers (55%) is hier voorstander van.

Over de invoering van een Europese grondwet en de handhaving van het vetorecht² zijn de meningen verdeeld: ongeveer een derde is hiervoor en drie op de tien zijn hierop tegen.

Figuur 1.2 - In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

² Aan respondenten werd de volgende toelichting over vetorecht getoond:

Nu is het zo dat EU-landen vetorecht hebben. Dit betekent dat belangrijke beslissingen pas worden genomen als ieder land akkoord is.

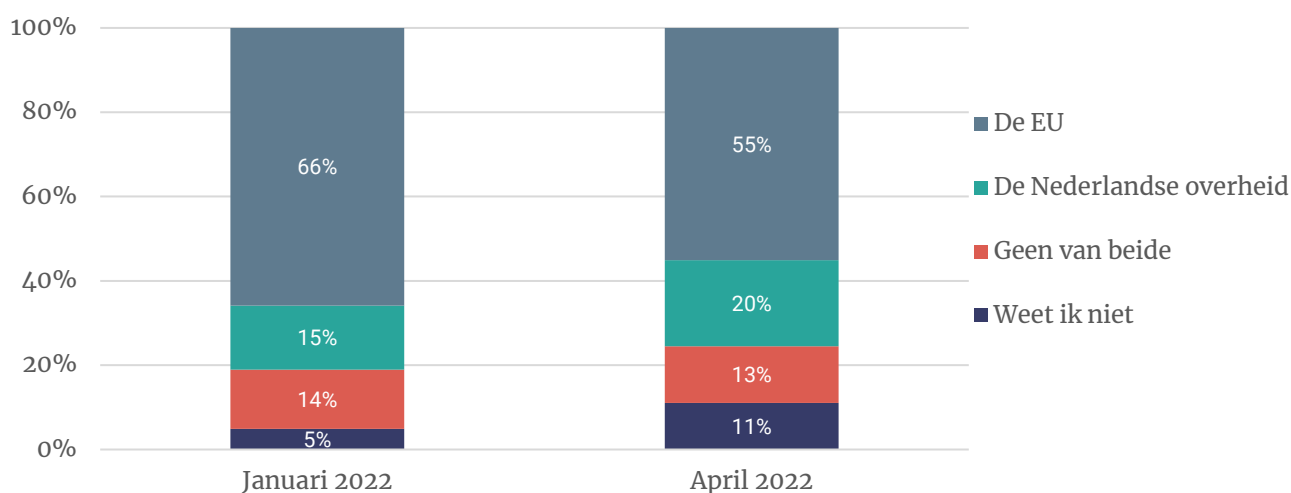
Als het vetorecht wordt afgeschaft kunnen EU-landen deze beslissingen niet meer in hun eentje tegenhouden.

1.3 Meerderheid: klimaatverandering Europees aanpakken

Van alle Nederlanders maakt bijna driekwart, 72 procent, zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen en klimaatverandering. De helft van de Nederlanders, 51 procent, wil dat het kabinet Rutte IV méér doet om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, 14 procent wil dat het kabinet (veel) minder doet.³ Ook in 2019 zagen we dat Nederlanders de EU de aangewezen instelling vonden om klimaatverandering aan te pakken.

We vroegen Nederlanders welke instelling volgens hen hoofdverantwoordelijk is om klimaatverandering tegen te gaan. Ruim de helft, 55 procent, wijst hiervoor naar de Europese Unie en een vijfde naar de Nederlandse overheid. Een meerderheid ziet de EU dus als de aangewezen speler om dit probleem op te pakken, maar dit is wel een kleiner deel dan in januari van dit jaar. Toen zag twee derde de EU nog als hoofdverantwoordelijke.⁴

Figuur 1.3 - Welke instelling zou de hoofdverantwoordelijke moeten zijn om klimaatverandering tegen te gaan?

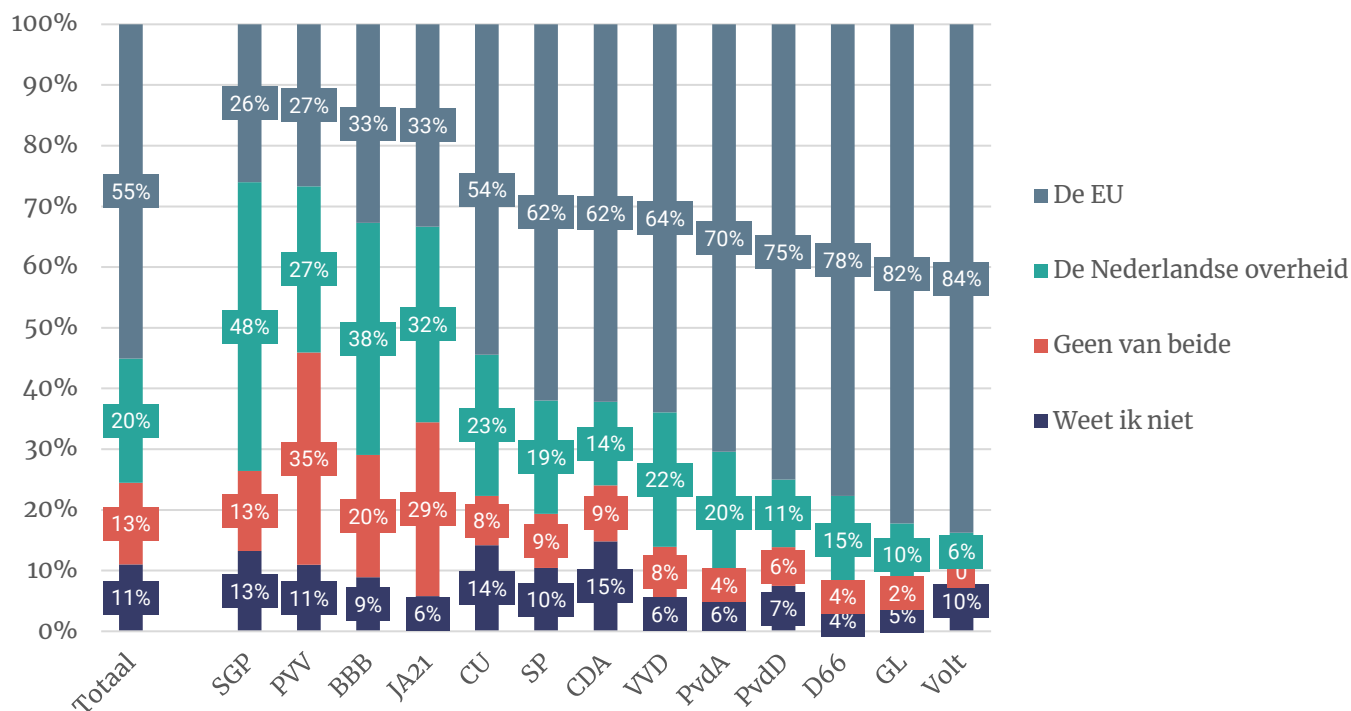
³ Bron: nog niet gepubliceerd onderzoek over hoe Nederlanders denken over het klimaat. De link naar het onderzoek wordt in de definitieve versie van de rapportage opgenomen.

⁴ Dit kan een volgorde-effect zijn (vorige keer ging hier de vraag 'in hoeverre maakt u zich zorgen over klimaatverandering' hier aan vooraf).

Kiezers van PvdD, D66, GroenLinks en Volt willen grotere rol voor EU

Naar partijvoorkeur zijn er grote verschillen in welke instelling men als hoofverantwoordelijke ziet om klimaatverandering tegen te gaan. Kiezers van PvdD, D66, GroenLinks en Volt vinden in grote meerderheid de EU de verantwoordelijke instelling om klimaatverandering tegen te gaan: meer dan driekwart van hen noemt de Europese Unie. Kiezers van PVV, BBB en JA21 zien in ongeveer gelijke mate zowel de EU als de Nederlandse overheid als hoofverantwoordelijke. Ook ziet een substantieel deel van deze kiezers geen van beide instellingen als hoofverantwoordelijke, niet geheel verwonderlijk omdat deze kiezers klimaatverandering veel minder of niet als een probleem zien.

Figuur 1.4 - Welke instelling zou de hoofverantwoordelijke moeten zijn om klimaatverandering tegen te gaan?

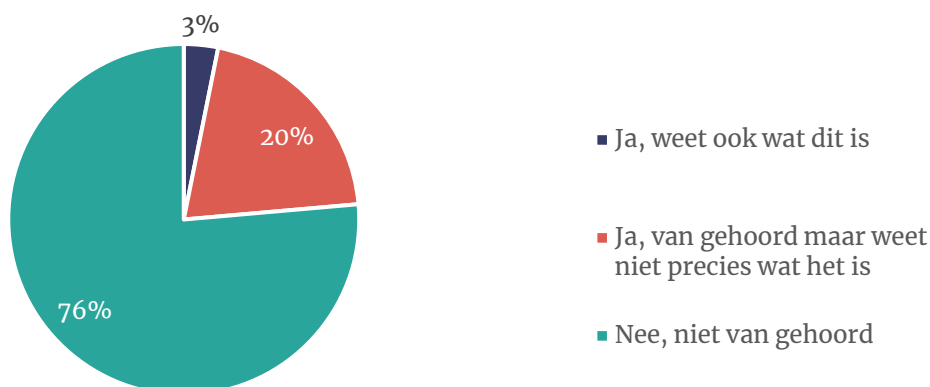

2 Mogelijke veranderingen van de EU

2.1 Merendeel onbekend met Conferentie over de Toekomst van Europa

In mei 2021 is de Conferentie over de Toekomst van Europa gestart. Driekwart van de Nederlanders heeft hier nog nooit van gehoord; in totaal weet drie procent wat deze Conferentie is.

Figuur 2.1 - Heeft u wel eens iets gehoord over de Conferentie over de Toekomst van Europa?

Aan de Nederlanders die weten wat de Conferentie over de Toekomst van Europa is vroegen we of ze in hun eigen woorden konden omschrijven waar de Conferentie volgens hen over gaat. Met name PVV- en FvD-kiezers lijken negatief over de conferentie te zijn (“Zoethoudertje voor burgers dat men inspraak heeft in de EU”).

Tabel 2.1 - Kunt u in uw eigen woorden omschrijven waar u denkt dat de Conferentie over gaat?

Basis: Nederlanders die bekend zijn de Conferentie over de Toekomst van Europa is

Partijvoorkeur	
VVD-kiezer	Deze is door burgers uit heel Europa opgezet om te kunnen discussiëren en ideeën te spuien over de toekomst van Europa
VVD-kiezer	Een conferentie waar burgers hun ideeën kenbaar kunnen maken over de toekomst van Europa
VVD-kiezer	Politici die meer bezig zijn met het optuigen van systemen dan met daadwerkelijk nuttige dingen bereiken voor het volk van Europa zoals een gemeenschappelijke digitale markt
D66-kiezer	Aan meegedaan. We denken als burgerpanel over de toekomst van Eu en hoe de EU er in de toekomst uit zou moeten zien.
D66-kiezer	Over de toekomst van Europa. De wetten, regels en wat er allemaal gebouwd zal worden.
PVV-kiezer	Dat burgers (wellicht denken....) mee te kunnen beslissen over de toekomst van Europa
PVV-kiezer	Meningen van burgers uit heel Europa worden verzameld om zo ideeën uit te wisselen etc.
PVV-kiezer	Zoethoudertje voor burgers dat men inspraak heeft in de EU en uitvoering door pro EU-gezindten
CDA-kiezer	Na een uitvoerige inspraakronde over verschillende onderwerpen worden de uitkomsten daarvan gebruikt om de speerpunten van het Europees beleid opnieuw te formuleren en vast te stellen
PvdA-kiezer	In Maastricht waar uit verschillende burgers mee praten over toekomst Europa
PvdA-kiezer	Luisteren naar burgers ideeën uitwisselen over toekomst Europa
GL-kiezer	Burgers worden uitgenodigd te praten over wat de EU is en zou moeten zijn e.d.

GL-kiezer	De visie van burgers over de toekomst van Europa
JA21-kiezer	Meer samenwerking waardoor de identiteit van de EU-landen meer en meer vervaagt.
JA21-kiezer	Opvattingen en ideeën van burgers uit Europa voor een gemeenschappelijke toekomst
FvD-kiezer	Een zogenaamd door burgers aangestuurde conferentie waar "burgers" hun mening over de toekomst van Europa kunnen geven.
FvD-kiezer	Het gaat over build back better of wel the new world order. Deze gaat over het heropbouwen van Europa, mensen willen chippen en totale controle uitvoeren onder leiding van globalisten die dit allemaal jaren geleden hebben uitgedacht.
FvD-kiezer	Om de schijn te wekken dat de EU het belangrijk vindt wat burgers denken en mensen het gevoel te geven dat de EU een democratisch apparaat is wat het niet is. We zitten in een trein richting de Verenigde Staten van Europa en niks gaat die trein meer tegenhouden. Dit komt vooral omdat het grootste deel van de nieuwvoorzieningen eigenlijk propaganda machines zijn van de EU en niemand de waarheid te horen krijgt. Ik ben bang dat mensen het pas doorkrijgen als het al te laat is.
PvdD-kiezer	over de inrichting van de EU in de toekomst. Wordt het een confederatie of een grote staat naar Duits model met deelstaten?
PvdD-kiezer	Mooi initiatief, twijfels over inbreng burgers in besluitvorming
Volt-kiezer	Burgerparticipatie aangaande hervorming EU; meer toekomstbestendig maken
Volt-kiezer	Integratie van landen in de EU

2.2 Deelnemen aan een burgerpanel over de EU?

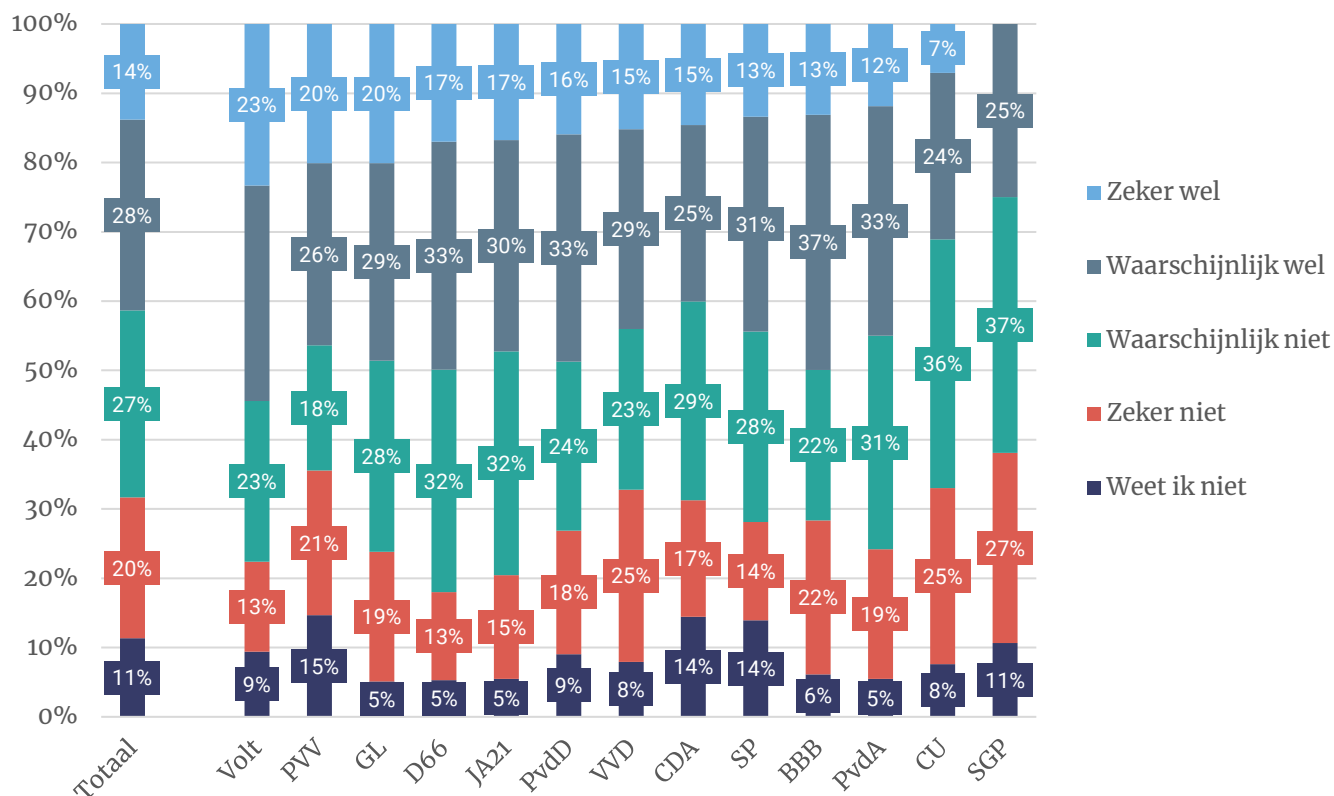
Deze tekst werd – op dit punt van de vragenlijst (dus na de vragen uit 2.1) – aan respondenten getoond:

De Conferentie over de Toekomst van Europa ging van start op 9 mei 2021. De bedoeling was om een debat te lanceren over de Toekomst van de Europese Unie. Hiervoor werd een digitaal platform opgericht waarin alle burgers hun ideeën konden lanceren. Daarnaast werden er Nationale Burgerpanels in alle EU-landen georganiseerd. Er werd een Europees burgerpanel van 800 (willekeurig gekozen) burgers samengesteld die debatteerden over de Europese Unie.

Een groot deel, 42 procent, van de Nederlanders zegt (zeker of waarschijnlijk) aan een dergelijk burgerpanel deel te nemen als ze daarvoor gevraagd werden. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de bekendheid van de Conferentie (zie 2.1) gering is en bekendheid met de Conferentie is de eerste vereiste voor deelname. Eén op zeven (14%) zegt ‘zeker wel’ mee te doen als ze de vraag zouden krijgen; dit is doorgaans een redelijke voorspeller van gedrag. Bijna de helft (47%) zou dit (zeker of waarschijnlijk) niet doen, waarvan 20 procent zeker niet.

Met name mannen (19% zeker wel, t.o.v. 9% van de vrouwen) en hoger opgeleiden (19%, t.o.v. 11% van de lager opgeleiden) zijn (zeker) van plan dit te doen. Van de kiezers van Volt (23%) en PVV en GroenLinks (beiden 20%) zou een vijfde deelnemen aan een burgerpanel.

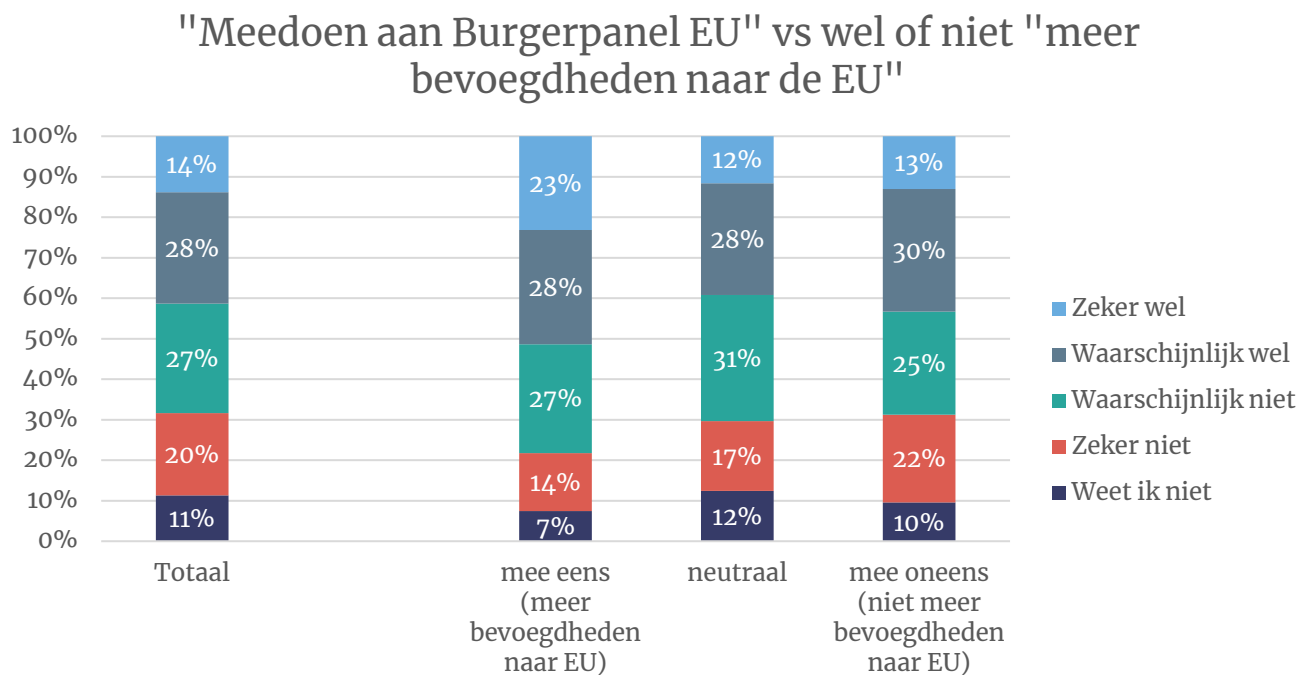
Figuur 2.2 - Als u de vraag zou krijgen deel te nemen aan een vergelijkbaar burgerpanel over de Europese Unie, zou u daaraan deelnemen?

In paragraaf 1.1 zagen we al dat de meeste Nederlanders er niet voor zijn dat er meer bevoegdheden van de Nederlandse overheid naar de Europese Unie gaan: 21 procent vindt van wel, 43 procent vindt van niet, de rest is neutraal of weet het niet.

Als we deze vraag koppelen aan de vraag of mensen zouden deelnemen aan een burgerpanel over de Europese Unie, zien we dat dat deze bereidheid (kijkend naar het percentage 'zeker wel') bijna twee keer zo hoog ligt onder degenen die vinden dat er meer bevoegdheden naar de EU moeten (23%) dan onder degenen die vinden dat er *niet* meer bevoegdheden van Nederland naar de Europese Unie moeten (13%).

Figuur 2.3 - Als u de vraag zou krijgen deel te nemen aan een vergelijkbaar burgerpanel over de Europese Unie, zou u daaraan deelnemen? (Afgezet tegen de mening over de stelling "Er moeten meer bevoegdheden van de Nederlandse overheid naar de Europese Unie")

2.3 Transnationale kieslijsten

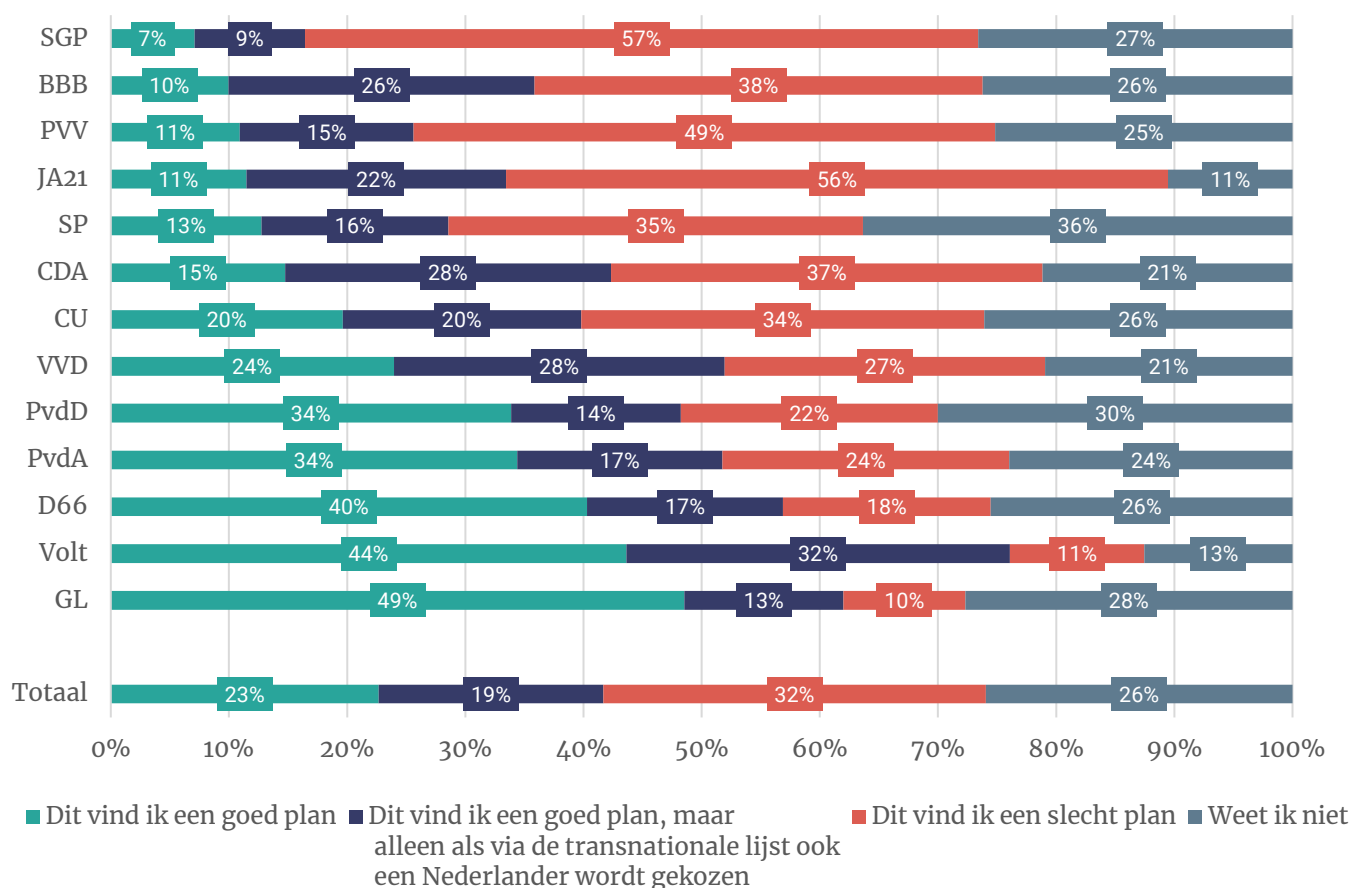
Deze tekst werd op dit punt van de vragenlijst aan respondenten getoond:

Nu is het zo dat we voor de verkiezingen voor het Europees Parlement stemmen op nationale partijen. In Nederland stemmen wij dus op Nederlandse partijen, in Frankrijk op Franse partijen enzovoort. Deze nationale partijen hebben in totaal 705 zetels voor het volledige Europees Parlement te verdelen.

Er ligt een voorstel om naast nationale ook transnationale lijsten in te voeren. Dit betekent dat je in Nederland ook kunt stemmen op niet-Nederlandse kandidaten. Deze transnationale kandidaten zouden in totaal 28 zetels krijgen.

Een kwart (23%) vindt de transnationale kieslijsten een goed plan, een derde vindt het een slecht plan. Voor 19 procent is het plan acceptabel mits er een Nederlander via de transnationale lijst wordt verkozen. Aan de rechterkant van het politieke spectrum is de weerstand tegen dit plan het grootst. Een meerderheid van de SGP- (57%) en JA21-kiezers (56%) vindt het een slecht plan. Kiezers van Volt, D66 en GroenLinks zijn naar verhouding het meest positief over het plan, maar ook van deze kiezersgroepen is er geen meerderheid die het zonder meer, zonder het voorbehoud van een Nederlandse afgevaardigde in het Europese parlement, een goed plan vindt.

Figuur 2.4 - Wat vindt u van dit plan?

3 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van European Conservatives and Reformists (ECR). Het vond plaats van vrijdag 8 tot maandag 11 april. In totaal werkten 2.403 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan het grootste deel van dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=2.184) is afkomstig het I&O Research Panel, 219 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratie-achtergrond.

Aan respondenten werd niet bekend gemaakt dat het onderzoek in opdracht van ECR werd uitgevoerd.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2021). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl